Näkökulmia tehtäviin ja kuviin

Perustehtävät

1.

a) Mitä tarkoitetaan vallan kolmijaolla?

- Valta jaetaan lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltaan. Samalla taholla ei ole kahta näistä kolmesta vallan muodosta.
- Eri toimielimet kantavat vastuuta eri asioista.

b) Miksi vallan jakaminen kolmeen osaan on perusteltua?

- Vallan jakaminen ehkäisee vallan väärinkäytöksiä.
- Kaikkien vallan osa-alueiden ei ole hyvä olla yhden henkilön tai yhden valtioelimen hallinnassa.

c) Miten vallan kolmijako ilmenee Suomessa?

- Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta.
- Toimeenpanovaltaa (hallitusvaltaa) käyttävät valtioneuvosto ja presidentti.
- Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet.
- Presidentillä on osittaista lainsäädäntövaltaa (vahvistaa lait, antaa asetuksia ulkopolitiikkaan liittyvissä asioissa), toimeenpanovaltaa (johtaa valtioneuvoston istuntoja) ja tuomiovaltaa (armahdusoikeus).
- Valtioneuvostolla on myös lainsäädäntövaltaa (lakiesitykset, lakeja täydentävät asetukset).

2. Miten yhtenäisvaltio ja liittovaltio eroavat toisistaan?

- Yhtenäisvaltioissa on kansanedustuslaitos, joka määrittelee sen alapuolella olevien tahojen toimivallan.
- Yhtenäisvaltioissa keskushallinto käyttää suurta valtaa. Osa käytännön asioiden hoidosta on kuitenkin annettu paikallistasolle, esimerkiksi Suomessa kuntien hoidettavaksi.
- Liittovaltio koostuu osavaltioista, joilla on oikeus päättää itse monista asioista. Liittovaltion valtiosääntö määrittelee liittovaltion keskushallinnon ja osavaltioiden vallan jakautumisen.

Syventävät tehtävät

3. Mitkä asiat Suomessa kuuluvat

a) keskushallinnolle

Esimerkiksi:

- lakien säätäminen
- valtion talouspolitiikka
- maanpuolustus
- ulkopolitiikka
- oikeuslaitos
- koulutuksen, terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnalliset periaatteet

b) paikallishallinnolle?

Esimerkiksi:

- paikalliset työvoimatoimistot ja verovirastot
- julkiset palvelut, kuten koulutus ja terveydenhuolto

4. Mitä tarkoitetaan byrokratialla?

- Byrokratia tarkoittaa hallintoverkostoa sekä sen ohjeita ja virkamiesten toimintatapoja.
- Nykysuomen sivistyssanakirja määrittelee byrokratian virkavallaksi tai virkavaltaisuudeksi.

5. Perustele, miksi kansalaisen ei kannata toivoa byrokratian poistamista.

- Byrokratia on tehokas tapa järjestää hallinto.
- Hyvässä byrokratiassa hallinnon työnjako on selkeä ja toimiva. Viranomaiset työskentelevät selvien sääntöjen mukaisesti.
- Virkamiehillä on kokemusta ja ammattitaitoa oman alansa asioiden hoitamisesta, mikä hyödyttää kansalaista.
- Kansalaisen kannalta on hyvä, kun asiat valmistellaan hyvin.
- Kansalaista koskevassa asiassa on kuultava kaikkia siihen liittyviä henkilöitä.
- Virkavaltaisuus edistää tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden toteutumista, kun kaikkia kohdellaan samojen sääntöjen mukaan.
- Hyvin toimiva byrokratia turvaa kansalaisen perusoikeudet.
- Tiukasti ohjattu ja valvottu hallinto suojelee kansalaista viranomaisten mielivallalta.

6. Mitä haittaa byrokratiasta voi olla kansalaisille?

- Kansalainen ei saa asiaansa hoidettua, jos hän ei osaa toimia viranomaisten kanssa tai jos hän ei edes mene tapaamaan viranomaisia, koska asioiminen tuntuu ylivoimaisen vaikealta.
- Viranomaiset eivät ehkä neuvo tai opasta kansalaista hänen asiassaan, vaikka heidän hallintolain mukaan pitäisi. Ilman neuvontaa monien lomakkeiden täyttäminen voi olla vaikeaa ja työlästä.
- Säännöt on tehty viranomaistoiminnan yhtenäistämiseksi, mutta liialliset säännöt voivat olla kansalaiselle hämmentäviä.
- Viranomaisten pitäisi käsitellä asiat mahdollisimman nopeasti, mutta lain vaatimus ja hyvän palvelun periaate voivat olla ristiriidassa käytännön toteutuksen kanssa. Silloin kansalaisen asia ei etene tarpeeksi nopeasti hänen kannaltaan.
- Ns. maalaisjärki voi joskus jäädä virkavaltaisuuden jalkoihin.
- Nykyiset tekoälysovellukset on tarkoitettu kansalaisen avuksi ja asioiden jouduttamiseksi, mutta tekniset ratkaisut eivät aina ole toimivia jokaisen kansalaisen kohdalla. Varsinkaan kansalaiset, joilla on vaikeuksia tietotekniikan kanssa, eivät ehkä saa asioitaan hoidettua.

Aineistotehtävä

7. Tutustu mikrovaltio Sealandin kotisivuihin.

a) Mitä todellisen valtion tunnuspiirteitä Sealandilla on?

- symboleita: lippu, kansallishymni
- johtaja
- rajat
- oma valuutta
- passi

- keskuspankki

b) Pohdi, mitä todellisen valtion tunnuspiirteitä Sealandilta puuttuu.

- Itsenäiset valtiot eivät ole tunnustaneet Sealandia.
- Valtiossa ei ole oikean valtion keskeisiä tunnuspiirteitä, kuten parlamenttia, hallitusta, hallintokoneistoa, virkamiehiä tai armeijaa.
- Maalla ei ole juuri lainkaan asukkaita.
- Taloudelliset motiivit näyttävät olleen valtion perustamisessa tärkeitä; Sealand-tuotteiden myynti on suuressa roolissa Sealandin nettisivuilla.